

vsej postavi, kako negotova je pričakovana sodba njemu, ki stoji tu na razpotju med nebesi in zemljo, med izveličanjem in pogubo. Dobri in slabi princip se borita, čigava bo duša; zato je mladeniču pod nogami zli duh z očali, peresom in knjigo, v kateri so zapisani dolgovi, zgoraj na desni pa angel varih, ki ga tolaži in kaže na Krista. Čisto spodaj je deska, na kateri je narisana mrtvaška glava, sveča, letnica 1760 in monogram umetnikov. — *Pekel* (stran 548.). Tu so uprizorjeni sedmeri glavni grehi kot voditelji v pekel. Glavna podoba, na katere obrazu se vidita sovraštvo in obup, predstavlja jezo. Kozel, na kateremu sedi, je podoba nečistosti; desnica drži kačo, ki sama sebe grize v rep (večnost), levica vihti bodalo; pri srcu ga zbada gad (vest). Okoli te glavne podobe se vrsté drugi glavni grehi: Skopost ima na glavi čepico iz cekinov, ker sanja vedno o novih zakladih; zavist škriplje proti njemu z zobmi, ker mu jih ne privoščiči; nezmernost z netopirjevimi perutmi ima klobaso in steklenico žganja; lenoba miži, kot bi hotela zaspati, in na glavi jej čepi krota; napuh ima na šlemu pavovo pero. Vse to stoji na zevajočem žrelu ogenj bljuvajoče peklenske pošasti, ki požira grešnika z njegovimi grehi vred. — *Nebesa* (stran 533.). Ljubezniva, pol v zraku plavajoča, pol od angela podprta ženska podoba ima na glavi krono zasluženja; levica dviga srce proti nebu. Spodaj so štirje geniji: eden z zvito kačo kaže večnost nebeškega veselja, trije ostali predstavljajo dobra dela: molitev, post in dobrotelost. Molitev sklepa roke in ima zvezdo na čelu kot znamenje gotove nade; post ima vrana, ki mu prinaša kruha; miloščina drži novc v desnici, levica nima, ker levica ne sme vedeti, kaj dela desnica.

Tomanov in Langusov dom. Letos je preteklo petdeset let po smrti slovenskega slikarja Mateja Langusa, katerega slike v ljubljanski stolnici so ravnokar restavrirane. Ob tem povodu podajemo zanimivo sličico iz Kamne gorice, kjer sta blizu skupaj pod cerkvijo rojstni hiši Langusa in dr. Lovra Tomanova. Tomanova rojstna hiša je na levi, vidi se tudi spominska plošča. Na desno od nje je Langusov dom.

Izumitelj „svetovnega jezika“ — „volapüka“, katoliški duhovnik Schleyer, je nedavno praznoval petinsedemdesetletnico. Naše čitatelje bo morda zanimalo, poznati po podobi tega zanimivega moža (stran 376.).

Mala smodnišnica na ljubljanskem polju se je razpočila, ko jo je strela vžgala, in je zletela v zrak. Naša slika (stran 576.) nam kaže prizor, ko hodijo vojaki po razvalinah, ki so še ostale, in praznijo veliko smodnišnico, ki je zadaj v bližini in je bila v največji nevarnosti, da se tudi vname.

Strašen potres je razdejal mesto Valparaiso (stran 565.). Še nam je v spominu grozna katastrofa, ki je zadela San Francisco, in že nam je po-

ročati o enaki grozni nasreči. Siloviti potresni sunki so se dolgo ponavljali in razdejali celo mesto, v katerem je našlo smrt mnogo nesrečnih prebivavcev.

Katoliški shod in leposlovje.

Tretji slovenski katoliški shod v Ljubljani se je vršil od 26. do 28. avgusta t. l. ob ogromni udeležbi. Izdalo se je čez 9700 vstopnic. Katoliški shod se je bavil z vsemi važnimi kulturnimi in socialnimi vprašanji, ki zanimajo zdaj slovenski narod. Na slavnostnem zborovanju je govoril tudi urednik „Dom in Sveta“ g. dr. Mihael Opeka o književnosti. O leposlovju je dejal govornik:

„Le poslo vna književnost hodi, kakor drugod, tako pri nas nekatera napačna pota. Tu je goli realizem, ki s svojo nagoto, s svojo brezstidnostjo bije v obraz vsem zakonom etike. Človeka ponižuje v žival, brez višjih ciljev, brez prave svobodne volje, brez moči nasproti strastem, pohôti in sli. Človeško družbo slika vso potopljeno v blato in uživanje, ki je navsezadnje edini smoter življenja. Kult poltenosti. — Potem je naturalizem, ki zanika vse nadnaravno, ki išče pri Buddhi in Zaratuštri surogatov za pravo životvorno religijo ali pa se odeva kvečjemu s preperelim plaščem protestantstva. — Gospôda moja! S takim leposlovjem strani od našega naroda! Naš narod nosi globoko začrtane v svoji duši zakone nra vnosti, naš narod „up sreče onstran groba v prsih hrani“ — gorjé mu, kdor zabrisuje v njem izrazite črke moralnosti, gorjé, kdor mu ropa večne cilje in mu daje zanje strup naslade, da ga časno in večno ugonablja! Strani s tako književnostjo, zlasti od mladine, ki je up naše bodočnosti, da ne bo, otrovana, spočenjala otrovanega zaroda, brez vere v nadnaravnost, brez opore na moralnost, s katerima stoji in pade ves družabni red! — „Moderna“ je tu, naj se ji že pravi „dekadenca“ ali „simbolizem“, „impresionizem“, „misticizem“ ali kakorkoli. Ne tajimo: Kakor „secesija“ slikarstvu, tako je dala „moderna“ literaturi velik polét. Kdo je do danes kdaj tako izbirčno opazoval, tako minuciozno analiziral, tako rafinirano slikal in opisoval, kot to delajo „moderni“? Ta domišljija, ta psihologija, ta plastika, ta silni blesteči slog — kdo jih je kdaj prej videl? Toda, gospôda moja, žal, da je pri „modernih“ toliko lupine brez jedra, toliko megle brez svetlih žarkov, toliko potvare dejanskega življenja, toliko pesimizma, cinizma, negacije in obupne resignacije! Nekaj boleštnega je v tem slovstvu, in naj mu je tehnika še tako mojstrska, nekaj neresničnega — a nekaj docela pogubnega tedaj, kadar gređó „moderni“ do svoje umetnosti po istih umazanih potih kakor naturalisti.

Gospôda moja! Mi moramo skrbeti národu za drugačno leposlovno berilo. Pošten, zdrav realizem, kakor daleč ga dopušča krščansko

svetovno naziranje, z vsemi resničnimi pridobitvami „moderne“ — to je naš cilj. Ne umetnost, ki je sama sebi namen — saj za tako nimajo lepe književnosti v resnici niti realisti niti naturalisti niti „moderni“ — marveč umetnost, ki dviga ljudstvo, ki blaži in izobrazuje, ki vceplja in goji prave ideje, ki se klanja večni Lepoti in Resnici, v kateri ima izvor in poslednji cilj vse, kar je časno lepega in resničnega! To je naša leposlovna umetnost, te podajajmo svojemu ljudstvu, katero ljubimo!“

Govornik je pozival občinstvo, da naj tudi dejansko podpira pisateljske talente, da bodo mogli uspevati. V svojih resolucijah je sklenil katoliški shod mnogo važnih nasvetov v povzdigo našemu časopisu in književnosti sploh.

Vilharjev spomenik v Postojni.

Dne 12. avgusta so odkrili v Postojni spomenik Miroslavu Vilharju. Vilhar bo ostal vedno v slovenski književnosti reprezentant dōbe narodnega probujenja. Dasi njegova pesniška in glasbena dela v umetniškem oziru niso na vrhuncu, so pa postala narodna in so se splošno priljubila, kakor n. pr. pesmice „Zagorski zvonovi“, „Po jezeru bliz Triglava“ i. dr.

Vilhar je na svojem posestvu Kalcu postal središče narodnega preporoda na Notranjskem. Da bi zbudil narodnega duha, je pisal igre in zlagal pesmi z napevi. L. 1850. je zložil prvo slovensko spevoigro „Jamska Ivanka“, ki ima še danes ne le zgodovinsko, ampak tudi umetniško vrednost. Na čitalniških odrih so igrali narodni diletantje njegove šaloigre „Župan“, „Detelja“, „Pomota“ in „Poštena deklica“, ki so zbujaše Slovence na prijeten način k narodni zavesti. Stopil je v literarno zvezo z Levstikom, ki je prišel k njemu na Kalec kot vzgojitelj otrok, in z Jakobom Alešovcem. L. 1861. je bil izvoljen za deželnega poslanca, l. 1863. je izdajal politični list „Naprej“, ki mu je bil pravi urednik Levstik. Vlada je list zatlala, in Vilhar je prišel celo v zapor, kjer je zložil svoje satirične „Žabjanke“. Umrl je dne 8. avgusta 1871.

Njegov sin Fr. S. Vilhar živi v Zagrebu in je znan glasbenik, ki je zložil mnogo krasnih skladb, hči Bogumila je igravka v Zagrebu.

Spomenik v Postojni je dekorativen vodnjak po načrtu arhitekta Ivana Jagra, kip je delo akademičnega kiparja Ivana Repiča, ki sta tudi oba rojena Notranjca. Na piramidi, iz katere teče voda, je napis: „Čujte gore in bregovi, da sinovi Slave smo“, okoli cevi pa se vijeta dve človeški ribici — znamenje Postojne. Spomenik je bil otvorjen z veliko narodno slavnostjo.

Vegov spomenik v Moravčah. Poleg stoječa slika nam kaže krasni doprsni kip Vegov, ki stoji na spomeniku, katerega mu odkrijejo v Moravčah nje-

govi častivci. Slavnost odkritja „Vegovega“ spomenika se bo vršila 16. septembra v Moravčah. Spomenik je visok 4 m 44 cm in sicer podstavek 3'24 m, doprsni kip iz bron pa 1'16 m. Načrt je napravil gospod akademični kipar Zajc. Kip je izvrstno vlit, poteze jako izrazite, naredi najlepši, impozanten vtisek. Vtila ga je dvorna livarna na Dunaju. Kameniti podstavek je iz nabrežinskega marmorja fino izdelal domači kamnosek iz Peč gospod Ivan Vektorac. Spomenik bo res pravi kras za prostorni, lepi trg pred veličastno dekanijsko cerkvijo v Moravčah. Da se je tak veličasten spomenik napravil, gre zasluga gospodu stotniku Fridolinu Kaučiču in moravški duhovščini, posebno gospodu dekanu Bizjanu in M. Škrjancu.

lv. Zajec. ☪ ☐

Vegov spomenik v Moravčah.

„Slovensko planinsko društvo“ je izdalo seznamek markiranih potov. Slovenski turisti, sezite po tej knjižici!

Slovensko gledišče.

Kmalu bo otvorjeno zopet slovensko gledišče in vsak prijatelj dramske umetnosti se poprašuje, kaj bo, kako bo? Ali nam prinese prihodnja sezona tudi to, kar se nam obljublja že toliko let?! — Mi smo v tem oziru sila skeptični, in naj nam bo dovoljeno povedati za danes samo nekaj svojih misli.

Gospoda Dobrovolnega ni več, na njegovo mesto je prišel Dušan Barjaktarovič iz Belega grada, ki je